

Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej

**PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
NA LATA 2007-2013**

(PROW 2007-2013)

**DZIAŁANIE 121
„MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH”**

PORADNIK DLA BENEFICJENTÓW

Warszawa, kwiecień 2010 r.

SZANOWNI PAŃSTWO

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) jest podstawowym instrumentem wsparcia przekształceń strukturalnych, ekonomicznych i społecznych w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych w nowym okresie programowania, finansowanym z udziałem środków UE. Program ten w znacznej swojej części stanowi kontynuację wsparcia udzielanego w ramach dwóch programów, tj.:

- Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”,
- Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pełni funkcję agencji płatniczej dla wszystkich - oraz podmiotu wdrażającego dla większości działań PROW 2007-2013. Jednym z działań wdrażanych przez ARiMR jest *Modernizacja gospodarstw rolnych*. Stanowi ono formę kontynuacji wsparcia udzielanego rolnikom w ramach działania *Inwestycje w gospodarstwach rolnych* objętego SPO „Restrukturyzacja...”.

Istotne znaczenie dla potencjalnych Beneficjentów ma zapewnienie im niezbędnego dostępu do informacji o zasadach udziału oraz procedurze ubiegania się o dofinansowanie w ramach działań PROW 2007-2013. Dla zainteresowanych ubieganiem się o wsparcie finansowe w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* pomoc w tym zakresie stanowić ma niniejsze, zaktualizowane wydanie poradnika, uwzględniające stan prawny obowiązujący na koniec marca 2009 r.

Mam nadzieję, iż informacje zawarte w poradniku ułatwią Państwu udział w Programie oraz pozwolą na realizację przedsięwzięć przyczyniających się do modernizacji polskiego rolnictwa.

Kto może zostać Beneficjentem działania *Modernizacja gospodarstw rolnych*?

O pomoc mogą ubiegać się osoby fizyczne, osoby prawne, wspólnicy spółek cywilnych, spółki osobowe prawa handlowego, jeśli:

- są posiadaczami samoistnymi lub zależnymi (np. właścicielami lub dzierżawcami) gospodarstwa rolnego w rozumieniu *Kodeksu cywilnego*, o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, zwanych dalej gospodarstwem, którego wielkość ekonomiczna wynosi co najmniej równowartość 4 ESU¹;
- prowadzą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produkcję roślinną lub zwierzęcą, w tym również produkcję materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcję warzywniczą, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowlę i produkcję materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcję zwierzęcą typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb, zwaną dalej „działalnością rolniczą”;

Uwaga: Za gospodarstwo rolne w rozumieniu Art. 55 *Kodeksu cywilnego* uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Możliwość ubiegania się o pomoc uzależniona jest od spełnienia przez wyżej wymienione podmioty szeregu warunków formalnych. Warunki te są zróżnicowane w zależności od formy prawnej, w jakiej prowadzona jest działalność rolnicza, przy czym ich spełnienie wymagane jest już w momencie składania wniosku o przyznanie pomocy.

Osoba fizyczna może ubiegać się o pomoc, jeśli:

- a) jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- b) jest pełnoletnia i nie ukończyła 60 roku życia;
- c) został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
- d) nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1, z późn. zm.), oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych;

¹ESU – europejska jednostka wielkości ekonomicznej gospodarstwa, określana jako suma nadwyżek bezpośrednich wszystkich działalności wraz z produkcją w działach specjalnych produkcji rolnej, obliczonych na podstawie Standardowych Nadwyżek Bezpośrednich (SGM); wartość 1 ESU odpowiada nadwyżce równej 1,2 tys. euro.

Uwaga: Wykluczeniu ze wsparcia w ramach tego samego działania w danym i następnym roku kalendarzowym podlega beneficjent, w przypadku którego w trakcie procesu przyznawania i wypłacania pomocy stwierdzi się umyślne złożenie fałszywego oświadczenia.

e) posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe², tj.:

- wykształcenie rolnicze zasadnicze zawodowe, średnie lub wyższe, lub
- tytuł kwalifikacyjny, tytuł zawodowy lub tytuł zawodowy mistrza w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej i co najmniej 3-letni staż pracy w rolnictwie, lub ukończyła szkołę przysposobienia rolniczego lub zespół przysposobienia rolniczego i posiada co najmniej 3-letni staż pracy w rolnictwie, lub
- wykształcenie wyższe inne niż rolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy w rolnictwie albo wykształcenie wyższe inne niż rolnicze i ukończone studia podyplomowe w zakresie związanym z rolnictwem, albo wykształcenie średnie inne niż rolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy w rolnictwie, lub
- wykształcenie podstawowe, gimnazjalne lub zasadnicze zawodowe inne niż rolnicze i co najmniej 5-letni staż pracy w rolnictwie,
- kwalifikacje rolnicze wymagane przy udzielaniu pomocy inwestycyjnej rolnikom w państwie, którego obywatelstwo posiada, w ramach analogicznego działania współfinansowanego przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) - jeżeli nie posiada obywatelstwa polskiego.

Za staż pracy w rolnictwie uznaje się okres, liczony do dnia złożenia *wniosku o przyznanie pomocy*, w którym osoba ubiegająca się o pomoc:

- podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik, lub
- była zatrudniona w gospodarstwie na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem działalności rolniczej, lub
- była posiadaczem gospodarstwa, lub
- odbyła staż o którym mowa w art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), obejmujący wykonywanie czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej, na który kierowane są przez starostę osoby bezrobotne.

Posiadanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych w momencie składania *Wniosku o przyznanie pomocy* nie jest wymagane od Beneficjenta działania *Ułatwienie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013, ubiegającego się o pomoc w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych*. W takim przypadku jest on zobowiązany spełnić to kryterium w terminie wyznaczonym w związku z przyznaniem mu pomocy na podstawie przepisów w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w

² Szczegółowy wykaz kierunków studiów, zawodów i specjalności oraz tytułów kwalifikacyjnych w zakresie rolnictwa, a także rodzaje dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji zawodowych określa załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” objętego PROW 2007-2013.

ramach działania *Ułatwienie startu młodym rolnikom*, objętego PROW 2007-2013. Zgodnie z § 6 ust. 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania *Ułatwienie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013, osobie nieposiadającej wymaganych kwalifikacji zawodowych może być przyznana pomoc, jeżeli zobowiąże się do uzupełnienia wykształcenia najpóźniej w okresie 3 lat od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Osoba prawna może ubiegać się o pomoc, jeśli:

- a) jest wpisana do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- b) został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
- c) co najmniej jedna osoba wchodząca w skład organu, do zakresu działania którego należy podejmowanie decyzji dotyczących prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, lub osoba zatrudniona do prowadzenia gospodarstwa, posiada wymagane kwalifikacje zawodowe, tj.:
 - wykształcenie rolnicze średnie lub wyższe, lub
 - wykształcenie wyższe inne niż rolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym związanym z zarządzaniem produkcją rolną lub produkcją w dziale specjalnym produkcji rolnej albo wykształcenie średnie inne niż rolnicze i co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym związanym z zarządzaniem produkcją rolną lub produkcją w dziale specjalnym produkcji rolnej,
 - kwalifikacje rolnicze wymagane przy udzielaniu pomocy inwestycyjnej rolnikom w państwie, którego obywatelstwo posiada, w ramach analogicznego działania współfinansowanego przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) - jeżeli nie posiada obywatelstwa polskiego.
- d) nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych.

Wspólnicy spółek cywilnych mogą ubiegać się o pomoc, jeśli:

- a) każdy ze wspólników będący osobą fizyczną:
 - jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
 - jest pełnoletni i nie ukończył 60 roku życia;
 - nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych;
- b) każdy ze wspólników będący osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej:

- nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych;
 - jest wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- c) gospodarstwo, w którym będzie realizowana operacja, stanowi wkład wniesiony do spółki; wielkość ekonomiczna gospodarstwa stanowi co najmniej równowartość 4 ESU;
 - d) w ramach umowy spółki prowadzą działalność rolniczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - e) co najmniej jeden ze wspólników posiada kwalifikacje zawodowe na poziomie wymaganym w przypadku osób fizycznych lub prawnych;
 - f) jednemu ze wspólników, co do którego pozostali wspólnicy wyrazili zgodę, został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Spółka osobowa w rozumieniu *Kodeksu spółek handlowych* może ubiegać się o pomoc, jeśli:

- a) jest wpisana do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- b) co najmniej jedna osoba uprawniona do prowadzenia spraw spółki posiada kwalifikacje zawodowe na poziomie, jaki jest wymagany w przypadku osób prawnych;
- c) został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
- d) nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych.

Na jakie operacje³ może być przyznana pomoc?

Pomoc może być przyznana na operację obejmującą wyłącznie inwestycje związane z prowadzeniem działalności rolniczej:

- która spełnia wymagania określone w Programie, w szczególności jest uzasadniona ekonomicznie;
- która nie jest finansowana z udziałem innych środków publicznych;
- której realizacja przyczyni się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa, w tym:
 - wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA), w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu lub skali produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia

³„operacja” - odpowiednik pojęcia „projekt”, stosowanego w przypadku SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Zgodnie z Art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 „operacja” jest to „(...) projekt, umowa lub porozumienie, lub inne działanie wybrane zgodnie z kryteriami ustanowionymi dla danego programu rozwoju obszarów wiejskich (...)”

wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia dokonania przez Agencję płatności ostatecznej; w przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu – płatności pośredniej, w ramach której po raz pierwszy zostaną ujęte raty zapłacone tytułem wykonania umowy leasingu, lub

- poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie ochrony środowiska, lub
 - poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie warunków utrzymania zwierząt, lub
 - poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie higieny i bezpieczeństwa produkcji, lub
 - poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie infrastruktury drogowej;
- która nie spowoduje wzrostu produkcji, dla której brak jest rynku zbytu;
 - która nie ma charakteru inwestycji odtworzeniowej.

Przyznanie pomocy na operację obejmującą inwestycje mające na celu dostosowanie gospodarstwa do standardów wymaganych przepisami prawa jest możliwe tylko w zakresie:

- higieny produkcji mleka oraz warunków utrzymania zwierząt – jeżeli inwestycję podejmuje Beneficjent działania *Ułatwianie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013, zgodnie ze złożonym przez niego planem rozwoju gospodarstwa, a dostosowanie gospodarstwa nastąpi w okresie 36 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia działalności rolniczej, który został szczegółowo określony w § 7 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania *Ułatwianie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013 (Dz.U. z 2007 r., Nr 200, poz. 1443 z późn.zm.);
- ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego - pod warunkiem, że dostosowanie nastąpi w terminie nie dłuższym niż 36 miesięcy od dnia, w którym dane wymaganie stało się obowiązujące.

Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?

Pomoc może być przyznawana Wnioskodawcy, jeżeli:

- 1) operacja będzie realizowana w nie więcej niż 2 etapach;
- 2) złożenie *wniosku o płatność pośrednią* nastąpi w terminie 24 miesięcy od dnia zawarcia *umowy przyznania pomocy*;
- 3) zakończenie realizacji operacji i złożenie *wniosku o płatność ostateczną* nastąpi w terminie:
 - 36 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 2 etapach;
 - 24 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 1 etapie,ale nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.

W przypadku operacji obejmującej inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu liczba etapów może wynieść maksymalnie 10. Pierwszy *wniosek o płatność* pośrednią należy złożyć w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, przy czym *wnioski* te nie mogą być składane częściej niż 2 razy w roku. Zakończenie realizacji operacji i złożenie *wniosku o płatność* ostateczną musi nastąpić w terminie 60 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, lecz również nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.

Jakie rodzaje kosztów są uznawane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych operacji realizowanej w ramach omawianego działania obejmuje koszty:

- 1) budowy, przebudowy, remontu połączonego z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych (łącznie ze zlokalizowanymi w tych budynkach pomieszczeniami higieniczno-sanitarnymi) wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej, wyposażenia, koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji;
- 2) zakupu maszyn, urządzeń, wyposażenia do produkcji rolnej, przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży, sprzedaży bezpośredniej, w szczególności: sprzętu do uprawy, pielęgnacji, ochrony, nawożenia oraz zbioru roślin, ciągników rolniczych, przyczep rolniczych, maszyn lub urządzeń do przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych, maszyn lub urządzeń do przygotowywania lub składowania pasz, maszyn lub urządzeń do pojenia, zadawania pasz, urządzeń do pozyskiwania, przechowywania mleka;
- 3) zakładania lub wyposażania sadów lub plantacji wieloletnich, z wyłączeniem zakładania plantacji choinek, wiśni, malin, truskawek, porzeczek oraz roślin na cele energetyczne, w tym:
 - a) zakupu materiału rozmnożeniowego lub nasadzeniowego przeznaczonego do założenia sadu lub plantacji, których okres użytkowania jest dłuższy niż 5 lat; w przypadku gatunków roślin uprawnych wymienionych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2007 r. Nr 41, poz. 271 i Nr 80, poz. 541 i Nr 191, poz. 1362) kosztem kwalifikowalnym jest zakup materiału rozmnożeniowego lub nasadzeniowego kategorii kwalifikowany, z tym że jeżeli do krajowego rejestru nie wpisano żadnej odmiany gatunku rośliny uprawnej, który jest wymieniony w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasiennictwie kosztem kwalifikowalnym może być zakup materiału szkółkarskiego CAC,
 - b) grodzienia, wyposażenia sadów i plantacji wieloletnich w niezbędne urządzenia techniczne i technologiczne;
- 4) wyposażenia pastwisk lub wybiegów dla zwierząt, w szczególności koszty grodzienia lub budowy wiat;
- 5) zaopatrzenia gospodarstw rolnych w wodę, w tym budowy ujęć wody, zakupu urządzeń do uzdatniania, rozprowadzania, magazynowania wody, nawodnień ciśnieniowych;
- 6) instalacji lub budowy budynków lub budowli, zakupu maszyn lub urządzeń służących ochronie środowiska, w tym do składowania odchodów zwierzęcych lub odpadów, mycia lub czyszczenia sprzętu, oczyszczania ścieków powstających w wyniku prowadzonej działalności rolniczej lub służących poprawie warunków utrzymania zwierząt lub poprawie higieny produkcji;
- 7) zakupu, instalacji lub budowy innych niż wymienione w pkt. 5 i 6 elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym utwardzanie placów manewrowych, zakup i instalacja urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych;

- 8) zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu prowadzonej działalności rolniczej, w tym programów księgowych;
- 9) rat zapłaconych z tytułu wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy, o których mowa w pkt. 2, jeżeli przeniesienie własności tych rzeczy na Beneficjenta nastąpi w okresie realizacji operacji, lecz nie później niż do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną.

Uwaga: Do kosztów o których mowa w pkt. 1-7 zalicza się także koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją oraz koszty montażu.

Do kosztów kwalifikowalnych zaliczyć można koszty ogólne związane z przygotowaniem i realizacją operacji, tj.:

- przygotowania dokumentacji technicznej operacji, w szczególności:
 - kosztorysów,
 - projektów architektonicznych lub budowlanych,
 - operatów wodnoprawnych,
 - ocen lub raportów oddziaływania na środowisko,
 - dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej,
 - wypisów i wyrysów z katastru nieruchomości,
 - projektów technologicznych,
- opłat za patenty lub licencje,
- sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego oraz koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi,

w wysokości nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

Pomocą mogą być objęte koszty kwalifikowalne inwestycyjne (w tym raty leasingowe) poniesione od dnia zawarcia z ARiMR umowy przyznania pomocy, jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej niż w tym dniu, za wyjątkiem kosztów ogólnych, które mogą być ponoszone przed dniem zawarcia umowy, jednak nie wcześniej, niż 1 stycznia 2007 roku. Koszty ogólne poniesione przed dniem zawarcia umowy są ponoszone na wyłączne ryzyko Wnioskodawcy. W przypadku odmowy udzielenia pomocy Wnioskodawcy nie przysługuje roszczenie o zwrot tych kosztów.

Uwaga: W przypadku przyznania pomocy do kosztów kwalifikowalnych zalicza się również koszty poniesione przez Wnioskodawcę przed dniem zawarcia umowy, **lecz nie wcześniej niż w dniu następującym po dniu podania przez Prezesa Agencji informacji o ustalonej - w drodze losowania przeprowadzonego przy użyciu systemu teleinformatycznego - kolejności przyznawania pomocy w danym oddziale regionalnym Agencji**, jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej, niż następnego dnia po podaniu przez Prezesa Agencji ww. informacji. W przypadku natomiast odmowy przyznania pomocy Wnioskodawcy nie przysługuje roszczenie o zwrot tych kosztów.

Jakie koszty nie mogą być uznane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych nie obejmuje m.in.:

- nabycia nieruchomości;
- zakupu zwierząt;

- zakładania plantacji choinek, wiśni, malin, truskawek, porzeczek oraz roślin na cele energetyczne;
- podatku od towarów i usług (VAT);
- nabycia używanego sprzętu komputerowego.

Koszt zakupu maszyn lub urządzeń używanych, nieprzekraczający ich wartości rynkowej oraz ceny nowych podobnych maszyn i urządzeń może stanowić koszt kwalifikowalny pod warunkiem, iż:

- w dniu zakupu nie były one starsze niż 5-letnie,
- nie zostały wcześniej nabyte z wykorzystaniem pomocy krajowej lub pochodzącej z UE,
- mają właściwości techniczne niezbędne do realizacji operacji i spełniają obowiązujące normy i standardy,
- ich zakup będzie potwierdzony fakturą oraz dowodem dokonania płatności bezgotówkowej przeprowadzonej poleceniem przelewu,
- zostały zakupione od podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży takich maszyn lub urządzeń.

Koszt budowy nowego budynku inwentarskiego przeznaczonego do produkcji trzody chlewnej (chlewni) albo drobiu (kurnika) może być kosztem kwalifikowalnym wyłącznie w przypadku, gdy celem budowy budynku jest przeniesienie produkcji z istniejącego budynku inwentarskiego, będącego w posiadaniu Wnioskodawcy. Ograniczenie to nie dotyczy Wnioskodawcy, który jest jednocześnie Beneficjentem działania *Ułatwienie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013.

Jaki jest maksymalny poziom i wysokość pomocy?

Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji.

Uwaga:

W dniu 9 kwietnia br. została opublikowana *Ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o uruchamianiu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej*, **wprowadzająca możliwość występowania o zaliczkę na realizację operacji**. Wejdzie ona w życie 30 dni od dnia ogłoszenia, tj. 10 maja 2010 r.

Zgodnie z założeniami ww. ustawy, zaliczka będzie mogła być wypłacana podmiotom, które:

1. złożyły *wnioski o przyznanie pomocy* w dotychczas przeprowadzonych naborach - na podstawie złożonego *Wniosku o zaliczkę*;
2. będą składać *wnioski* w kolejnych naborach, w których wnioskowanie o zaliczkę będzie następować wraz z *wnioskiem o przyznanie pomocy*.

W przypadku Beneficjentów, którzy złożyli już *wniosek o przyznanie pomocy*, zaliczka będzie mogła być wypłacona na wniosek złożony **w terminie 30 dni od dnia**:

- **wejścia w życie ww. ustawy** - w przypadku Beneficjentów, z którymi podpisano *umowę* przed dniem wejścia w życie ustawy;
- **przyznania pomocy** (tj. podpisania *umowy*) - w przypadku Beneficjentów, z którymi *umowa* zostanie podpisana po dniu wejścia w życie tej ustawy,

- na podstawie zmienionej *umowy*.

Maksymalny poziom pomocy, określany również mianem „intensywność pomocy”, jest zróżnicowany. W podstawowej wersji poziom ten wynosi **40%** kosztów kwalifikowalnych operacji, przy czym wzrasta on do⁴:

- **50%** kosztów kwalifikowalnych - jeśli Beneficjent jest osobą fizyczną, która w dniu złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* nie ukończyła 40 roku życia,
- **50%** kosztów kwalifikowalnych - jeśli operacja jest realizowana na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), określonych w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, obszarach NATURA 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej określonych w przepisach odrębnych,
- **60%** kosztów kwalifikowalnych - jeśli operacja jest realizowana na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), określonych w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, obszarach NATURA 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej określonych w przepisach odrębnych, przez osobę, która w dniu złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* nie ukończyła 40 roku życia.

W przypadku wspólników spółki cywilnej refundacji podlegają koszty kwalifikowalne poniesione przez Beneficjenta, nie więcej jednak niż:

- **50%** kosztów kwalifikowalnych, jeżeli żaden ze wspólników w dniu złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* nie ukończył 40 roku życia;
- **60%** kosztów kwalifikowalnych, jeżeli żaden ze wspólników w dniu złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* nie ukończył 40 roku życia, a operacja jest realizowana na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), określonych w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, obszarach NATURA 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej określonych w przepisach odrębnych.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 300 tys. zł na jednego beneficjenta i jedno gospodarstwo. Przy ustalaniu limitu uwzględnia się sumę kwot pomocy wypłaconej w ramach operacji zrealizowanych i kwot pomocy przyznanej w ramach operacji niezakończonych.

Do realizacji mogą być przyjęte operacje, w których planowana wysokość kosztów kwalifikowalnych wynosi powyżej 20 tys. zł. Nie dotyczy to operacji obejmujących wyłącznie wyposażenie gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych lub projektów związanych z dostosowaniem do norm wspólnotowych.

⁴ W przypadku naboru przeprowadzonego w 2007 r. możliwe było ubieganie się o dofinansowanie na poziomie 75% kosztów kwalifikowalnych. Możliwość ta dotyczyła operacji związanych z wdrażaniem dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68), przy czym *umowy przyznania pomocy* musiały być zawarte w nieprzekraczalnym terminie do 30 kwietnia 2008 r.

Za operację realizowaną na ww. obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), NATURA 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej uważa się operację obejmującą wyłącznie budowę, przebudowę lub remont połączony z modernizacją budynków lub budowli, lub wyposażenie budynków lub budowli wchodzących w skład gospodarstwa, lub wyposażenie pastwisk, zakładanie, wyposażanie sadów lub plantacji wieloletnich położonych na tych obszarach lub operację realizowaną w gospodarstwie, w którym co najmniej 50% użytków rolnych położonych jest na tych obszarach.

Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 kwietnia 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania ONW” objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. z 2007 r. Nr 68 poz. 448 z późn. zm.).

Obszary objęte siecią NATURA 2000 oraz zasady ich ochrony określone zostały w:

- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880 z późn. zm.);
- rozporządzeniu Ministra Środowiska z 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów NATURA 2000 (Dz. U. z 2005 r. Nr 94 poz. 795);
- rozporządzeniu Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 (Dz. U. z 2004 r. Nr 229 poz. 2313 z późn. zm.);
- rozporządzeniu Ministra Środowiska z 30 marca 2005 r. w sprawie trybu i zakresu opracowania projektu planu ochrony dla obszaru NATURA 2000 (Dz. U. z 2005 r. Nr 61 poz. 549).

Informacje na temat Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 dostępne są również na stronie internetowej: <http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/>.

Obszary, na których obowiązują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE), obejmują:

- strefy ochronne ujęć wody oraz obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych wyznaczone w trybie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne;
- obszary przeznaczone do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym;
- części wód przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym obszary wyznaczone jako kąpieliska na mocy dyrektywy 76/160/EWG;
- obszary wrażliwe na substancje biogenne, w tym obszary wyznaczone jako strefy wrażliwe na mocy dyrektywy 91/676/EWG oraz obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG;
- obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, w tym właściwe stanowiska w ramach programu NATURA 2000 wyznaczone na mocy dyrektywy 92/43/EWG34 oraz dyrektywy 79/409/EWG/35.

Informacje o obszarach, na których obowiązują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej są dostępne we właściwych Regionalnych Zarządach Gospodarki Wodnej. Ich adresy znaleźć można również na stronach internetowych Ministerstwa Środowiska: www.mos.gov.pl.

Uwaga:

Do czasu ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski” planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, Wnioskodawca nie może ubiegać się o podwyższony poziom dofinansowania z tytułu realizacji operacji na obszarach związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Informacja dla Beneficjentów działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* objętego PROW 2007-2013 w zakresie możliwości dostosowania do standardów wymaganych przepisami prawa znajduje się w załączniku nr 3 do *Instrukcji wypełniania Wniosku o przyznanie pomocy*.

Kiedy i gdzie można składać *Wnioski o przyznanie pomocy?*

Osoba zainteresowana uzyskaniem wsparcia w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych*, podobnie jak w przypadku innych działań PROW 2007-2013 wdrażanych przez ARiMR, musi złożyć *wniosek o przyznanie pomocy* wraz z kompletem załączników w terminie podanym do publicznej wiadomości przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Informacja o możliwości składania w danym roku *wniosków o przyznanie pomocy* w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* objętego PROW 2007-2013 podawana jest na stronie internetowej administrowanej przez Agencję oraz co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem terminu składania *wniosków o przyznanie pomocy*. Informacja ta określa dzień rozpoczęcia oraz zakończenia terminu składania *wniosków*, który nie może być dłuższy niż 10 dni roboczych. Dzień zakończenia terminu składania *wniosków* nie może zostać wyznaczony później niż na dzień 31 grudnia danego roku.

Wzór *wniosku o przyznanie pomocy* oraz wzory obowiązujących formularzy można znaleźć na stronach internetowych administrowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl, z wyjątkiem załączników wystawianych przez uprawnione do tego urzędy lub instytucje. Można go również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR. Formularz *wniosku* zawiera również wykaz wymaganych załączników, z których część jest sporządzana na formularzach udostępnianych przez Agencję.

Wnioski o przyznanie pomocy wraz z kompletem załączników składa się

- osobiście, albo przez osobę upoważnioną w oddziale regionalnym Agencji, właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji, albo
- osobiście albo przez upoważnioną osobę za pośrednictwem biura powiatowego Agencji, znajdującego się na obszarze właściwości miejscowej oddziału regionalnego właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji, albo
- za pośrednictwem poczty, tj. przesyłką rejestrowaną nadaną w terminie naboru w placówce pocztowej operatora publicznego do oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji.

W jednym naborze i w jednym roku (jeśli w jednym roku wystąpi więcej niż jeden nabór) można złożyć jeden *wniosek o przyznanie pomocy*. Wnioskodawcy przysługuje prawo złożenia kolejnego *wniosku* w ciągu tego samego roku z chwilą otrzymania informacji o odmowie przyznania pomocy. Jeżeli w danym terminie składania *wniosków* jeden Wnioskodawca złożył więcej niż jeden wniosek, Agencja nie przyznaje pomocy.

Uwaga:

Podmiot, któremu przyznano dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” w zakresie działania *Inwestycje w gospodarstwach rolnych* może złożyć *Wniosek o przyznanie pomocy* po zrealizowaniu tego projektu, a w przypadku, gdy dofinansowanie to przyznano na realizację kilku projektów – po zrealizowaniu ostatniego z projektów, nie wcześniej niż:

- w roku następującym po roku, w którym złożył ostatni *Wniosek o płatność* dotyczący odpowiednio tego projektu albo ostatniego z projektów - w przypadku pomocy przyznanej w wysokości od 100 do 200 tys. zł;
- w drugim roku następującym po roku, w którym złożył ostatni *Wniosek o płatność* dotyczący odpowiednio tego projektu albo ostatniego z projektów - w przypadku pomocy przyznanej w wysokości powyżej 200 tys. zł.

Przed przygotowaniem *wniosku o przyznanie pomocy* Wnioskodawca powinien zapoznać się ze wszystkimi warunkami, na jakich udzielana jest pomoc w tym działaniu. W tym celu zalecane jest dokładne zapoznanie się z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w *sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy* w ramach omawianego działania.

Przygotowując dokumenty aplikacyjne Wnioskodawca powinien postępować zgodnie z Instrukcją wypełniania wniosku o przyznanie pomocy.

Składając *wniosek o przyznanie pomocy* należy upewnić się, czy:

- wypełnione zostały wszystkie wymagane pola wniosku, oraz
- załączone wszystkie dokumenty niezbędne do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych, wskazane m.in. w części VI *wniosku - Informacja o załącznikach*.

Załączniki i ich liczba powinny odpowiadać stanowi faktycznemu. Dane zawarte w załącznikach muszą być natomiast zgodne z danymi we *wniosku o przyznanie pomocy* oraz z danymi dotyczącymi Wnioskodawcy i gospodarstwa, podanymi w innych wnioskach. Oznacza to, iż dane charakteryzujące gospodarstwo rolne Wnioskodawcy w zakresie:

- produkcji roślinnej – przedstawione w Planie Rozwoju Gospodarstwa, *Wyliczeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego* oraz w części III.A *wniosku: Informacja o powierzchni działek ewidencyjnych(...)* uprawy oraz ich powierzchnie muszą być zgodne z danymi z ewidencji gruntów, podanymi we wnioskach dla płatności bezpośrednich,
- produkcji zwierzęcej - przedstawione w Planie Rozwoju Gospodarstwa oraz w *Wyliczeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego* muszą być spójne z danymi zawartymi w bazie Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ).

Do *wniosku o przyznanie pomocy* należy załączyć Plan Rozwoju Gospodarstwa (PGR), sporządzony na formularzu udostępnionym przez Agencję w wersji papierowej. Wersja elektroniczna zalecana jest jedynie w przypadku Wnioskodawców wykazujących wzrost GVA jako efekt realizacji operacji. W jego sporządzeniu pomocna będzie *Instrukcja wypełniania Planu Rozwoju Gospodarstwa dla działania Modernizacja gospodarstw rolnych objętego PROW 2007-2013*. Należy przy tym pamiętać, iż wersja elektroniczna musi być zgodna z wersją papierową.

W przypadku operacji obejmujących roboty budowlane do *wniosku o przyznanie pomocy* należy załączyć:

- *Koszty inwestorski* (oryginał), wykonany metodą kalkulacji:
 - *uproszczonej* - w przypadku planowania wykonania robót w systemie zlecenia,
 - *szczegółowej* - w przypadku planowania wykonania robót we własnym zakresie;
- *Ostateczne pozwolenie na budowę* lub *decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach* lub *pozwolenie wodnoprawne* lub w przypadku, gdy przedmiotem operacji jest wykonanie studni - *decyzja o zatwierdzeniu projektu prac geologicznych* - jeżeli na podstawie przepisów prawa budowlanego lub przepisów prawa geologicznego i górniczego lub przepisów prawa wodnego istnieje obowiązek uzyskania tych pozwoleń (oryginał lub kopia);
- *Zgłoszenie zamiaru wykonania robót budowlanych właściwemu organowi*, potwierdzone przez ten organ,
wraz z:
 - *oświadczeniem wnioskodawcy, że w terminie 30 dni od dnia zgłoszenia zamiaru wykonania robót budowlanych, właściwy organ nie wniósł sprzeciwu,*
lub
 - *zaświadczeniem wydanym przez właściwy organ, że nie wniósł sprzeciwu wobec zgłoszonego zamiaru wykonania robót budowlanych,*
o ile nie jest wymagane pozwolenie na budowę.

Do *wniosku* załączane są oryginały dokumentów, chyba że w *Instrukcji* zostało to określone inaczej. Załączone kopie dokumentów powinny być potwierdzone za zgodność z oryginałem przez notariusza lub podmiot, który wydał dokument lub pracownika ARiMR, chyba, że w treści ich opisu w *Instrukcji* określono inaczej.

Załączone dokumenty, takie jak: opinie, protokoły, wypisy, odpisy, zaświadczenia, pozwolenia itp. uznawane są przez oddział regionalny ARiMR za ważne bezterminowo, jeżeli w ich treści albo w *Instrukcji* nie określono inaczej.

Dołączane do *wniosku* dokumenty powinny być aktualne, tzn. muszą zawierać dane prawdziwe i zgodne ze stanem faktycznym. W przypadku dokumentów sporządzonych w języku obcym Wnioskodawca powinien dołączyć ich tłumaczenia na język polski dokonane przez tłumacza przysięgłego.

Prawidłowe wypełnienie *wniosku o przyznanie pomocy* w istotny sposób wpływa na czas i wynik jego weryfikacji.

Jaka jest procedura przyznawania pomocy?

Z chwilą złożenia *wniosku o przyznanie pomocy*:

- osobiście albo przez upoważnioną osobę bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji, albo
- w biurze powiatowym Agencji,

Wnioskodawca otrzymuje potwierdzenie, zawierające datę jego wpływu, opatrzone pieczęcią Agencji i podpisane przez osobę przyjmującą ten *wniosek*.

W przypadku natomiast *wniosek* składanych poprzez nadanie przesyłką rejestrowaną – za dzień złożenia *wniosku* uznaje się dzień, w którym nadano tę przesyłkę.

Wszystkie *wnioski o przyznanie pomocy*:

- złożone w terminie naboru (osobiście albo przez osobę upoważnioną) bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji lub za pośrednictwem biura powiatowego Agencji,
- nadane w terminie naboru przesyłką rejestrowaną w placówce pocztowej operatora publicznego, które wpłynęły do oddziału regionalnego Agencji do dnia poprzedzającego dzień, w którym zostanie przeprowadzone losowanie,

biorą udział w losowaniu, które służy do ustalenia kolejności, w jakiej przysługuje pomoc.

Losowanie przeprowadzane jest w Centrali Agencji przy użyciu systemu teleinformatycznego, odrębnie dla każdego z 16 jej oddziałów regionalnych, nie wcześniej, niż w terminie 21 dni i nie później niż 30 dni od dnia upływu terminu składania *wniosek*. Datę losowania podaje Prezes ARiMR do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, nie później niż 3 dni przed jego planowanym terminem.

Nie później, niż w dniu następującym po dniu, w którym przeprowadzono losowanie, Prezes ARiMR podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję informację o ustalonej drodze losowania kolejności przyznawania pomocy w danym oddziale regionalnym Agencji. Informacja ta aktualizowana jest w przypadku *wniosek o przyznanie pomocy*, które zostały złożone w terminie naboru:

- ale wpłynęły do właściwego oddziału regionalnego Agencji po przeprowadzeniu losowania - wówczas pomoc będzie przysługiwać w kolejności wpływu *wniosku* do tego oddziału, po *wnioskach o przyznanie pomocy* objętych losowaniem;
- do oddziału regionalnego Agencji, który nie jest właściwy, a następnie wzięły udział w losowaniu - wówczas pomoc będzie przysługiwać w kolejności wpływu *wniosek* do właściwego oddziału regionalnego Agencji, po *wnioskach o przyznanie pomocy* objętych losowaniem.

W przypadku zaistnienia ww. okoliczności, jeżeli w jednym dniu do oddziału regionalnego Agencji wpłynie więcej niż jeden *wniosek o przyznanie pomocy*, dyrektor oddziału regionalnego Agencji przeprowadzi losowanie w celu ustalenia kolejności przyznawania pomocy. O jego terminie i miejscu oddział regionalny Agencji poinformuje Wnioskodawców, których *wnioski* będą losowane oraz zapewni im możliwość uczestnictwa w losowaniu.

Ustalona w wyniku ww. losowania kolejność, w jakiej przysługuje pomoc oznacza w praktyce, iż poprzez losowanie będzie ustalana **kolejność, w jakiej *wnioski* będą poddawane procesowi weryfikacji**, który - zgodnie z obowiązującymi procedurami – obejmuje kilka etapów.

Pierwszym etapem oceny *wniosku* jest wstępna weryfikacja (preselekcja), która obejmuje:

- niepodleganie wykluczeniu z możliwości otrzymania pomocy,
- terminowość złożenia *wniosku*,
- przestrzeganie ograniczeń dotyczących liczby składanych *wniosek* w ramach naboru (roku),
- wypełnienie wszystkich wymaganych pozycji *wniosku*,
- załączenie wszystkich dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych, wskazanych m.in. w części VI *wniosku*.

W razie stwierdzenia uchybień/braków w ww. zakresie, w tym np. braku we *wniosku* w wyznaczonym do tego miejscu podpisu Wnioskodawcy albo osoby reprezentującej Wnioskodawcę albo pełnomocnika Wnioskodawcy, Agencja odmówi przyznania pomocy. Na tym etapie oceny nie ma bowiem możliwości dokonywania przez Wnioskodawcę jakichkolwiek uzupełnień, czy też poprawek w złożonej aplikacji. Możliwość taka istnieje dopiero na następnych - po preselekcji – etapach oceny *wniosku*. Możliwość ta dotyczy tylko tych *wniosków*, które spełnią podstawowe wymogi formalne, weryfikowane na etapie preselekcji.

Kolejne etapy weryfikacji *wniosku* obejmują:

- ocenę kompletności i poprawności oraz zgodności z zasadami dotyczącymi przyznawania pomocy w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* i weryfikacji krzyżowej,
- ocenę techniczną i ekonomiczną,
- ewentualną wizytację w miejscu.

Agencja rozpatruje *wniosek o przyznanie pomocy* w terminie 4 miesięcy od dnia podania do publicznej wiadomości informacji o kolejności przyznawania pomocy w danym oddziale regionalnym ARiMR, ustalonej w wyniku losowania.

W przypadku nierozpatrzenia *wniosku o przyznanie pomocy* w ww. terminie, Agencja zawiadomi Wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia *wniosku*, nie dłuższy niż 3 miesiące.

Wezwanie przez Agencję Wnioskodawcy do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania *wniosku* do czasu wykonania przez wnioskodawcę tych czynności.

Jeżeli *wniosek* nie spełnia wymagań będących przedmiotem oceny na kolejnych etapach jego weryfikacji, Agencja wzywa Wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba że zachodzą nie budzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy. Jeżeli Wnioskodawca, pomimo wezwania do usunięcia braków, nie usunął w terminie:

- żadnego z braków - Agencja nie przyznaje pomocy;
- wszystkich braków - Agencja wzywa ponownie wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia pozostałych braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba że zachodzą nie budzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.

Jeżeli Wnioskodawca, pomimo ponownego wezwania do usunięcia braków, nie usunął wszystkich braków w terminie, Agencja nie przyznaje pomocy.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień, osobiście lub za pomocą poczty kurierskiej, o terminowości ich złożenia decyduje data złożenia dokumentów w oddziale regionalnym ARiMR.

Jeśli dokumenty przesłane zostały pocztą, o terminowości decyduje data stempla pocztowego. Zaleca się dokonywać wysyłki listem poleconym.

Złożony *wniosek* nie może być zmieniany przez wnioskodawcę w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo-finansowego operacji, z wyłączeniem zmian wynikających z wezwań Agencji.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku o przyznanie pomocy* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości przyznania pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża

się o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie Wnioskodawcę.

W razie uchybienia terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy Agencja, na prośbę Wnioskodawcy, przywraca termin wykonania tych czynności, jeżeli Wnioskodawca:

- wniósł prośbę w terminie 14 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia;
- jednocześnie z wniesieniem prośby dopełnił czynności, dla której określony był termin;
- uprawdopodobnił, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

Przywrócenie terminu do złożenia prośby o przywrócenie terminu jest niedopuszczalne.

W przypadku przywrócenia terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w ramach postępowania w sprawie przyznania pomocy, po zakończeniu tego postępowania, do ustalenia kolejności, w jakiej przysługuje pomoc przyjmuje się, że *wniosek* został złożony w dniu przywrócenia terminu.

Na uzasadnioną prośbę Wnioskodawcy Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy, przy czym przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez Wnioskodawcę przyczyny przedłużenia.

W przypadku nierozpatrzenia *wniosku* w terminie Agencja zawiadamia Wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia *wniosku*, nie dłuższy niż 3 miesiące.

W razie śmierci Wnioskodawcy, rozwiązania osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, przekształcenia Wnioskodawcy lub innego zdarzenia prawnego, w wyniku których zaistnieje następstwo prawne, albo w razie zbycia całości lub części gospodarstwa Wnioskodawcy w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy - następcą prawnym Wnioskodawcy albo nabywcą gospodarstwa lub jego części nie może wstąpić do toczącego się postępowania na miejsce Wnioskodawcy. W takim przypadku Agencja pozostawia *wniosek* bez rozpatrzenia z chwilą uprawdopodobnienia ww. zdarzenia.

Podpisanie umowy przyznania pomocy

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia *wniosku o przyznanie pomocy* Agencja wyznacza niezwłocznie Wnioskodawcy, w formie pisemnej, termin zawarcia *umowy*, nie dłuższy niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania. W przypadku, gdy Wnioskodawca nie stawi się w wyznaczonym terminie w celu zawarcia *umowy* albo odmówi jej podpisania, Agencja nie przyznaje pomocy, chyba że Wnioskodawca stawi się w celu podpisania *umowy* i ją podpisze w innym terminie:

- uzgodnionym z Agencją przed upływem wyznaczonego w wezwaniu terminu, nie dłuższym niż miesiąc albo
- wyznaczonym przez Agencję, nie dłuższym niż 21 dni od dnia, na który został wyznaczony poprzedni termin zawarcia *umowy*.

Uwaga:

Przed podpisaniem *umowy przyznania pomocy* Beneficjent powinien zapoznać się z jej treścią, w tym szczególnie z zapisami dotyczącymi zobowiązań, jakie ciążyć będą na nim po zakończeniu inwestycji i jej rozliczeniu. Powinien mieć pewność, iż będzie w stanie wywiązać się z tych zobowiązań.

Umowa przyznania pomocy jest zawierana na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej administrowanej przez Agencję. *Umowa* ta określa m.in.:

- zakres i cel projektu,
- prawa i obowiązki stron (ARiMR i beneficjenta),
- wysokość i maksymalny poziom przyznanej pomocy,
- zobowiązania beneficjenta,
- warunki i okoliczności, w jakich umowa może być zmieniona,
- tryb i warunki dokonywania płatności.

Zabezpieczeniem należytego wykonania przez Beneficjenta zobowiązań określonych w *umowie* jest weksel niezupełny (in blanco) wraz z deklaracją wekslową sporządzoną na formularzu udostępnionym przez Agencję. Weksel wraz z deklaracją wekslową podpisywane są przez Beneficjenta w obecności upoważnionego pracownika Agencji, a następnie są składane w oddziale regionalnym Agencji w dniu zawarcia *umowy*.

Zawarta *umowa* może zostać zmieniona na wniosek każdej ze stron. Zmiana warunków *umowy* wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Zmiany w *umowie* nie mogą spowodować jednak zwiększenia określonej w *umowie* kwoty pomocy, zmiany celu operacji, ani zmiany zobowiązania o niefinansowaniu operacji z udziałem innych środków publicznych przyznanych w związku z realizacją tej operacji.

Realizacja operacji

Z chwilą podpisania *umowy* Wnioskodawca staje się Beneficjentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i może rozpocząć realizację operacji, zgodnie z przyjętym w niej zakresem rzeczowym i finansowym.

Zgodnie z zapisami *umowy przyznania pomocy* realizacja operacji lub jej etapu obejmuje:

- wykonanie zakresu rzeczowego zgodnie z *Zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji* stanowiącym Załącznik nr 1 do *umowy*,
- udokumentowanie wykonania robót, dostaw lub usług w zakresie rzeczowym i finansowym,
- poniesienie przez Beneficjenta kosztów kwalifikowalnych operacji, w tym dokonanie płatności za dostawę, usługi lub roboty budowlane, nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność* lub ostatniego uzupełnienia informacji mających istotny wpływ na ocenę *wniosku o płatność*,
- w przypadku nabycia rzeczy na podstawie umowy leasingu - przeniesienie praw własności nie później niż do dnia *złożenia wniosku o płatność* dla etapu, w ramach którego po raz ostatni będą rozliczane koszty leasingu,
- osiągnięcie zakładanego celu operacji nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność* ostateczną.

Płatności gotówkowe oraz płatności dokonane kartą nie będą uznawane, gdy przedmiotem zakupu były maszyny i urządzenia używane.

W pozostałych przypadkach jednorazowa wartość transakcji bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, dokonana za pomocą gotówki lub karty, nie może przekroczyć równowartości 10 000 zł brutto.

W przypadku transakcji powyżej 10 000 zł brutto do kosztów kwalifikowalnych operacji zaliczyć będzie można jedynie te wydatki, które zostaną opłacone w formie bezgotówkowej przeprowadzonej poleceniem przelewu. Oznacza to, iż w przypadku transakcji, których wartość przewyższa 10 000 zł, wszystkie płatności powinny być dokonywane bezgotówkowo. Zakup jednej lub kilku maszyn na podstawie jednej umowy kupna stanowi jedną transakcję. Jeśli wartość tej transakcji przekracza 10 000 zł, wszystkie płatności powinny być dokonywane w formie bezgotówkowej, w tym np. zaliczka, niezależnie od tego, że jej wartość nie przekracza 10 000 zł. Płatności

dokonane w formie gotówkowej w przypadku transakcji, których wartość przekracza 10 000 zł, nie będą podlegać refundacji.

Co należy zrobić po zakończeniu realizacji operacji?

Po zakończeniu realizacji całości operacji lub jednego z jej etapów, w celu otrzymania przysługującej refundacji kosztów kwalifikowalnych Beneficjent składa osobiście lub przez upoważnioną osobę *wniosek o płatność* pośrednią lub ostateczną bezpośrednio w tym samym oddziale regionalnym ARiMR, w którym wcześniej złożył *wniosek o przyznanie pomocy*.

Wzór *wniosku o płatność* można znaleźć na stronach internetowych administrowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl. Można go będzie również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Wniosek w wersji papierowej, wypełniony zgodnie z *Instrukcją do wniosku o płatność*, wraz z wymaganymi załącznikami (w tym dokumentami potwierdzającymi poniesione wydatki) należy złożyć w terminie określonym w *umowie przyznania pomocy*. Załączniki te wymienione są w formularzu *wniosku o płatność*, ich wykaz stanowi również załącznik do *umowy*.

Wraz z *wnioskiem o płatność* należy złożyć wszystkie niezbędne opinie, zaświadczenia, uzgodnienia, pozwolenia lub inne decyzje związane z realizacją operacji, o ile wymagają tego obowiązujące przepisy prawa oraz postanowienia *umowy*.

Do dnia złożenia *wniosku o płatność* wszystkie maszyny, urządzenia, infrastruktura, wyposażenie zakupione w ramach operacji powinny być zamontowane, uruchomione i sprawne, plantacje wieloletnie – założone, obiekty budowlane – odebrane i dopuszczone do użytkowania, jeśli wymagają tego przepisy obowiązującego prawa.

Wszystkie dokumenty sporządzone w języku obcym powinny być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Agencja rozpatruje *wniosek* w terminie 3 miesięcy i dokonuje wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy niezwłocznie po pozytywnym rozpatrzeniu *wniosku o płatność*.

Wezwanie przez Agencję Beneficjenta do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania wniosku do czasu wykonania przez niego tych czynności. Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości wypłaty pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się również o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie Beneficjenta.

Jeżeli *wniosek* nie został wypełniony we wszystkich wymaganych pozycjach lub nie dołączono do niego wymaganych dokumentów, lub *wniosek* albo dokumenty nie spełniają innych wymagań, Agencja wzywa Beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent pomimo wezwania, nie usunął braków w wyznaczonym terminie, Agencja wzywa ponownie Beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent, pomimo ponownego wezwania, nie usunął braków Agencja rozpatruje *wniosek* w zakresie, w jakim został wypełniony oraz na podstawie dołączonych i poprawnie sporządzonych dokumentów.

W trakcie rozpatrywania *wniosku* Agencja może wzywać Beneficjenta, w formie pisemnej, do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy lub przedstawienia dowodów na potwierdzenie tych faktów, w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania.

Na uzasadnioną prośbę Beneficjenta Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez niego określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy. Przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez Beneficjenta przyczyny przedłużenia.

Tryb wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy określa *umowa*, z tym, że są one wypłacane na *wniosek o płatność*, jeżeli Beneficjent:

- zrealizował operację lub jej etap oraz poniósł związane z tym koszty, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu do działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* i w *umowie* oraz określonymi w innych przepisach dotyczących inwestycji objętych operacją;
- zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w *umowie*;
- udokumentował zrealizowanie operacji lub jej etapu, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych związanych z tą operacją.

Jeśli Beneficjent nie spełnił któregokolwiek z ww. warunków, pomoc może być wypłacona w części dotyczącej operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane zgodnie z tymi warunkami oraz jeżeli cel operacji został osiągnięty lub może zostać osiągnięty do dnia złożenia *wniosku o płatność* ostateczną.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień, osobiście lub za pomocą poczty kurierskiej o terminowości złożenia decyduje data złożenia dokumentów w oddziale regionalnym ARiMR właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji. W przypadku przesyłania dokumentów pocztą o terminowości złożenia decyduje data stempla pocztowego. W celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości odnośnie wysyłki zaleca się przechowywanie potwierdzenia jej nadania.

W przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu Beneficjent składa w oddziale regionalnym Agencji, przed planowanym dniem złożenia *wniosku o płatność* pośrednią, w ramach którego po raz pierwszy zostaną ujęte raty zapłacone tytułem wykonania umowy leasingu:

- umowę leasingu wraz z harmonogramem spłat,
- oryginał albo kopię potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez finansującego faktury sprzedaży rzeczy będących przedmiotem leasingu wystawionej przez zbywcę na rzecz finansującego - w terminie określonym w *umowie*.

Jakie są obowiązki Beneficjenta po uzyskaniu refundacji?

Zgodnie bowiem z *umową przyznania pomocy* Beneficjent przez okres 5 lat jest zobowiązany do:

- zachowania celu operacji;
- umożliwienia przeprowadzenia kontroli związanych z przyznaną pomocą;
- przechowywania dokumentów związanych z przyznaną pomocą;
- informowania Agencji o okolicznościach mogących mieć wpływ na wykonanie *umowy*,
- przestrzegania ograniczeń w zakresie:
 - a) przenoszenia prawa własności lub posiadania rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji lub sposobu ich wykorzystywania,
 - b) sposobu lub miejsca prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą.

Okres 5-letni, którego dotyczą ww. zobowiązania liczony jest od dnia dokonania przez Agencję:

- płatności ostatecznej – w przypadku operacji obejmujących wyłącznie inwestycje niepolegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu;

- płatności, w wyniku której po raz pierwszy w ramach danej operacji zostały zrefundowane raty zapłacone z tytułu wykonania umowy leasingu – w przypadku operacji obejmujących wyłącznie inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu;
- płatności, w wyniku której w ramach operacji zostały zrefundowane wszystkie koszty kwalifikowalne (z wyjątkiem rat zapłaconych z tytułu wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy) oraz koszty ogólne – w przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające, jak i niepolegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu.

GDZIE MOŻNA UZYSKAĆ DODATKOWE INFORMACJE?

- w oddziałach regionalnych ARiMR
- pod bezpłatnym numerem infolinii - **0 800 38 00 84**
- na stronach internetowych.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” objętego PROW 2007-2013

Szczegółowy wykaz kierunków studiów, zawodów i specjalności oraz tytułów kwalifikacyjnych w zakresie rolnictwa, a także rodzaje dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji zawodowych wymaganych w ramach *działania Modernizacja gospodarstw rolnych*:

1. Kierunki studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, których ukończenie uznaje się za posiadanie wykształcenia wyższego rolniczego:
 - 1) rolnictwo;
 - 2) ogrodnictwo;
 - 3) weterynaria;
 - 4) technika rolnicza i leśna;
 - 5) zootechnika;
 - 6) architektura krajobrazu.

W przypadku ukończenia studiów na kierunku innym niż wymienione w pkt. 1 - 6 za kwalifikacje zawodowe przydatne do prowadzenia działalności rolniczej uznaje się kierunki studiów, w ramach których zakres kształcenia albo standardy kształcenia obejmują treści związane z rolnictwem w wymiarze łącznym co najmniej 120 godzin.
2. Wykaz zawodów i specjalności wykształcenia rolniczego średniego zawodowego:
 - 1) technik rolnik;
 - 2) technik ogrodnik;
 - 3) technik architektury krajobrazu;
 - 4) technik hodowca o specjalności:
 - a) hodowla drobiu,
 - b) hodowla zwierząt;
 - 5) technik hodowca koni;
 - 6) technik pszczelarz;
 - 7) technik rybactwa śródlądowego - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb;
 - 8) technik weterynarii - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla zwierząt;
 - 9) technik ekonomista o specjalności:
 - a) ekonomika i rachunkowość przedsiębiorstw rolnych,
 - b) rachunkowość i rynek rolny;
 - 10) technik towaroznawca o specjalności surowce rolne;
 - 11) technik agrobiznesu;
 - 12) technik mechanizacji rolnictwa;
 - 13) technik melioracji wodnych;
 - 14) technik inżynierii środowiska i melioracji;
 - 15) technik turystyki wiejskiej;
 - 16) technik mechanik o specjalności maszyny i urządzenia rolnicze.
3. Wykaz zawodów i specjalności wykształcenia rolniczego zasadniczego zawodowego:
 - 1) rolnik;
 - 2) ogrodnik;
 - 3) pszczelarz;
 - 4) mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych;

- 5) rybak śródlądowy - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb;
 - 6) mechanik maszyn rolniczych;
 - 7) mechanik maszyn i urządzeń o specjalności maszyny i urządzenia rolnicze;
 - 8) rolnik mechanizator.
4. Za studia podyplomowe w zakresie związanym z rolnictwem uznaje się studia, których program obejmuje co najmniej jedno z następujących zagadnień:
- 1) ekonomika rolnictwa;
 - 2) organizacja lub technologia produkcji rolniczej;
 - 3) marketing artykułów rolnych;
 - 4) rachunkowość rolnicza;
 - 5) agrobiznes.
5. Wykaz tytułów kwalifikacyjnych, tytułów zawodowych oraz tytułów zawodowych mistrza w zawodach przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej, uzyskiwanych w systemie pozaszkolnym:
- 1) rolnik;
 - 2) wykwalifikowany rolnik;
 - 3) mistrz rolnik;
 - 4) rolnik upraw polowych:
 - a) wykwalifikowany rolnik upraw polowych,
 - b) mistrz – rolnik upraw polowych;
 - 5) rolnik łąkarz:
 - a) wykwalifikowany rolnik łąkarz,
 - b) mistrz – rolnik łąkarz;
 - 6) rolnik chmielarz:
 - a) wykwalifikowany rolnik chmielarz,
 - b) mistrz – rolnik chmielarz;
 - 7) rolnik hodowca bydła:
 - a) wykwalifikowany rolnik hodowca bydła,
 - b) mistrz – rolnik hodowca bydła;
 - 8) rolnik hodowca trzody chlewnej:
 - a) wykwalifikowany rolnik hodowca trzody chlewnej,
 - b) mistrz – rolnik hodowca trzody chlewnej;
 - 9) rolnik hodowca owiec:
 - a) wykwalifikowany rolnik hodowca owiec,
 - b) mistrz – rolnik hodowca owiec;
 - 10) rolnik hodowca koni:
 - a) wykwalifikowany rolnik hodowca koni,
 - b) mistrz – rolnik hodowca koni;
 - 11) hodowca drobiu:
 - a) wykwalifikowany hodowca drobiu,
 - b) mistrz – hodowca drobiu;
 - 12) hodowca zwierząt futerkowych:
 - a) wykwalifikowany hodowca zwierząt futerkowych,
 - b) mistrz – hodowca zwierząt futerkowych;
 - 13) pszczelarz;
 - 14) wykwalifikowany pszczelarz;
 - 15) mistrz pszczelarz;
 - 16) ogrodnik;
 - 17) wykwalifikowany ogrodnik;

- 18) mistrz ogrodnik;
 - 19) ogrodnik sadownik:
 - a) wykwalifikowany ogrodnik sadownik,
 - b) mistrz – ogrodnik sadownik;
 - 20) ogrodnik szkółkarz:
 - a) wykwalifikowany ogrodnik szkółkarz,
 - b) mistrz – ogrodnik szkółkarz;
 - 21) ogrodnik warzywnik:
 - a) wykwalifikowany ogrodnik warzywnik,
 - b) mistrz – ogrodnik warzywnik;
 - 22) ogrodnik upraw kwaciarskich:
 - a) wykwalifikowany ogrodnik upraw kwaciarskich,
 - b) mistrz – ogrodnik upraw kwaciarskich;
 - 23) ogrodnik pieczarkarz:
 - a) wykwalifikowany ogrodnik pieczarkarz,
 - b) mistrz – ogrodnik pieczarkarz;
 - 24) traktorzysta – wykwalifikowany traktorzysta;
 - 25) traktorzysta kombajnista – wykwalifikowany traktorzysta kombajnista;
 - 26) rolnik obsługi maszyn rolniczych – mistrz rolnik obsługi maszyn rolniczych;
 - 27) mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych;
 - 28) wykwalifikowany mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych;
 - 29) mistrz – mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych;
 - 30) rybak stawowy - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb:
 - a) wykwalifikowany rybak stawowy,
 - b) mistrz – rybak stawowy;
 - 31) rybak jeziorowy - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb:
 - a) wykwalifikowany rybak jeziorowy,
 - b) mistrz – rybak jeziorowy;
 - 32) rybak rzeczny, w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb:
 - a) wykwalifikowany rybak rzeczny,
 - b) mistrz – rybak rzeczny;
 - 33) rybak śródlądowy - w przypadku gdy w gospodarstwie jest prowadzony chów lub hodowla ryb.
6. Dokumentem potwierdzającym posiadanie wykształcenia rolniczego:
 - 1) wyższego - jest dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, lub studiów wyższych magisterskich na kierunku wymienionym w ust 1;
 - 2) średniego - jest świadectwo lub dyplom ukończenia szkoły kształcącej w zawodzie wymienionym w ust. 2;
 - 3) zasadniczego zawodowego - jest świadectwo ukończenia szkoły z uzyskanym tytułem wykwalifikowanego robotnika lub dyplom ukończenia szkoły z tytułem wykwalifikowanego robotnika, albo dyplom uzyskania tytułu zawodowego lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe, w zawodzie wymienionym w ust. 3.
 7. Dokumentem potwierdzającym ukończenie studiów podyplomowych jest świadectwo ich ukończenia wraz z wykazem przedmiotów objętych programem studiów oraz ich wymiarem godzinowym.

8. Dokumentem potwierdzającym posiadanie tytułu kwalifikacyjnego w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej jest świadectwo z tytułem wykwalifikowanego robotnika lub dyplom z tytułem mistrza, w zawodzie wymienionym w ust. 5, wydane przez państwową komisję egzaminacyjną, lub świadectwo albo zaświadczenie ukończenia trzech stopni zespołu przysposobienia rolniczego, albo świadectwo ukończenia szkoły przysposobienia rolniczego.
9. Dokumentem potwierdzającym posiadanie wykształcenia innego niż rolnicze:
 - 1) wyższego - jest dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku innym niż wymieniony w ust. 1;
 - 2) średniego - jest świadectwo ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej albo świadectwo lub dyplom ukończenia szkoły z uzyskanym tytułem zawodowym albo dyplom uzyskania tytułu zawodowego lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie innym niż wymieniony w ust. 2. (...)

Dokument potwierdzający posiadanie wykształcenia:

- 1) podstawowego – świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, lub
- 2) gimnazjalnego – świadectwo ukończenia gimnazjum, lub
- 3) zasadniczego zawodowego, nierolniczego – świadectwo ukończenia szkoły z uzyskanym tytułem wykwalifikowanego robotnika lub dyplom ukończenia szkoły z tytułem wykwalifikowanego robotnika, albo dyplom uzyskania tytułu zawodowego lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe,
wymagany jest tylko od Wnioskodawcy, którego – z uwagi na brak wykształcenia rolniczego - obowiązuje posiadanie min. 5-letniego stażu pracy w rolnictwie.